

ВІДМІННІСТЬ ПОКАЗАНЬ СВІДКІВ ВІД ОСОБИСТИХ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

THE DIFFERENCE BETWEEN THE WITNESS STATEMENTS AND PERSONAL EVIDENCE IN THE CIVIL PROCEEDINGS

Новікова Н.А.,
суддя

Господарського суду Харківської області

Стаття присвячена визначенню місця показань свідків у системі особистих судових доказів цивільного судочинства. Автором проводиться порівняння показань свідків із поясненням сторін, третіх осіб та їхніх представників, а також із висновками судових експертів. Матеріал розглядається на базі законодавства не тільки України, але і зарубіжних країн.

Ключові слова: цивільний процес, особисті докази, показання свідків, порівняння.

Стаття посвячена определению места показаний свидетелей в системе личных судебных доказательств гражданского судопроизводства. Автором проводится сравнение показаний свидетелей с объяснением сторон, третьих лиц и их представителей, а также с выводами судебных экспертов. Материал рассматривается на базе законодательства не только Украины, но и зарубежных стран.

Ключевые слова: гражданский процесс, личные доказательства, показания свидетелей, сравнения.

The article is devoted to the role of the witness statements in the system of the personal judicial evidence in the civil legal proceedings. The author compares the witness statements of the parties, the third parties and their representatives as well as the conclusions of the forensic experts. The material is examined not only on the basis of the Ukrainian but also foreign countries legislation.

Key words: civil procedure, personal evidence, witness statements, comparison.

Постановка проблеми. Сутність показань свідків можна розкрити, проводячи їх порівняння з іншими засобами доказування, які використовуються у цивільному процесі. Їх порівняльно-правовий аналіз з іншими засобами доказування дасть змогу не тільки виявити спільні ознаки, які характеризують декілька засобів доказування, але також допоможе провести між ними розмежування.

За усталеною традицією у цивільному процесі показання свідків відносять до особистих судових доказів, оскільки джерелом фіксації інформації з обставин цивільної справи буде людина [1, с. 152]. У такому разі є всі підстави порівнювати показання свідків із таким засобом доказування, як пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників, що також вважаються особистим доказом у цивільному процесі, оскільки джерелом інформації про обставини цивільної справи є людина. Аналогічним чином висновок судового експерта містить елементи особистих доказів, оскільки є можливість в усній формі доповнити свій висновок.

Стан дослідження. Питаннями розмежування показань свідків від інших особистих судових доказів займалися такі науковці, як С.В. Васильєв, І.Р. Медведев, В.В. Молчанов, І.В. Решетнікова, М.К. Треушніков, Т.В. Сахнова, К.С. Юдельсон тощо.

Метою статті є визначення місця показань свідків у системі особистих судових доказів у цивільному процесі, спільних та відмінних ознак показань свідків серед вказаних доказів.

Виклад основного матеріалу. Пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників мають найбільше подібних рис із показаннями свідків як засобом доказування. Ця подібність забезпечується правилом, якого раніше чинне цивільне процесуальне законодавство не передбачало – пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників будуть вважатися доказом, якщо вони були допитані за процедурою допиту свідків (ст. 62 ЦПК України). Вказана умова передбачає, що дослідження показань свідків та пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників відбувається за однією процедурою із незначними винятками. Але на цьому спільність цих засобів доказування не вичерпується.

Існує різноманітна ідеологічна основа, яка привела до появи пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників і показань свідків. Якщо показання свідків є класичними

судовими доказами, якими користувалися тисячоліттями, в основі яких лежить філософська теорія відображення [2, с. 19], то пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників у тому розумінні, в якому ми розуміємо їх зараз, з'явилися відносно недавно (вперше були закріплені в ЦПК УРСР 1963 р.). Ідеологічною засадою появи такого засобу доказування став розвиток такого права сторін, як право бути вислуханим [3, с. 11], яке закріплено в багатьох міжнародних документах та національних правових системах як визначальний принцип правосуддя. Так, у Німеччині змістом цього принципу, що закріплений в ст. 103 Основного закону ФРН [4], є те, що кожен має право висловитися у своїй справі, яка розглядається в суді. Ось чому суд до винесення рішення повинен надати кожній особі висловитися, вислухати її думку з приводу поданих доказів. У разі порушення цього принципу фізична особа має право звернутися із запереченням до суду, що виніс рішення для продовження розгляду справи. Успішне вирішення цього питання передбачає низку умов: а) рішення у справі є кінцевим; б) особа програла справу; в) всі законні способи оскарження рішення вже використані або особа втратила права на їх використання; г) порушення права бути вислуханим є істотним. Заперечення подається на протязі двох тижнів з того часу, коли стало відомо про порушення цього права. Цей факт має бути доказаний. Після спливу одного року подання подібного заперечення не допускається (§321a Цивільного процесуального положення ФРН) [5, с. 110–111]. Рішенням Європейського суду з прав людини у справі «Fomin v. Moldova» вказується: «Право бути вислуханим включає не тільки можливість робити подання суду, але також і кореспондуючий обов'язок суду показати в мотивувальній частині причини, чому відповідні подання були прийняті або відхилені» [6]. Подібний принцип дотримувався ще у Стародавньому Римі: *audi alteram partem* (нехай буде вислухана протилежна сторона).

Пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників належать до особистих доказів, як і показання свідків. Зумовлено це тим, що всі вказані суб'єкти є учасниками матеріальних відносин, які є предметом судового розгляду, і фіксували їх виникнення, зміну або припинення, або лише спостерігали за фактами, які зумовлювали матеріальні відносини, фіксуючи у своїй пам'яті динаміку розвитку таких відносин. Так, під час визнання недійсними запо-

вітів, які не може прочитати сам заповідач, обов'язково в цивільній справі мають допитувати свідків [7], що мали бути присутніми під час складання такого заповіту відповідно до ст. 1248 ЦПК України. Вказані свідки, як і сторони справи та третя особа, були учасниками спадкових (матеріальних) відносин, пов'язаних зі складанням заповіту особою, яка має фізичні вади.

Пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників у цивільному процесі є одним із найбільш цінних засобів доказування у плані інформативності. Саме сторони та треті особи або їхні представники власними діями приводили до виникнення, зміни та припинення матеріальних правовідносин. Краще за них ніхто в цивільному процесі, навіть суд, не буде знати всіх перипетій відносин сторін, які необхідно встановити для правильного ведення цивільної справи. Саме тому їхнє пояснення серед усіх інших засобів доказування надає суду найбільше доказової інформації.

Проте, на відміну від показань свідків, пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників дається такими суб'єктами, які мають юридичну зацікавленість у справі, що різко знижує ступінь їхньої достовірності. Ось чому суд завжди намагається перевірити надану сторонами (третьою особою) інформацію за допомогою інших доказів. Саме тому в доктрині цивільного процесу тривалий час панувала думка про несаможиттєвий характер такого засобу доказування, як пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників [8, с. 198; 9, с. 118; 10, с. 60; 11, с. 127–155], на відміну від показання свідків, саможиттєвого значення яких ніхто не оспорував. Крім того, наявність юридичної зацікавленості в результатах розгляду справи дає змогу відносити сторони, третіх осіб та їхніх представників до осіб, які беруть участь у справі, тоді як свідків відносять до групи інших учасників процесу.

Можливість допиту сторін, третіх осіб та їхніх представників за процедурою допиту свідків у деякій мірі збільшує достовірність вказаного засобу доказування, оскільки вказані суб'єкти попереджаються перед таким допитом про кримінальну відповідальність за наперед неправдиве твердження. Проте навіть у цьому разі рівень достовірності пояснень сторін, третіх осіб та їхніх представників залишається нижчим, на відміну від показань свідків, які представляються в цивільній справі як сторонні, тобто об'єктивні особи (хоча інколи у свідків проявляється особиста зацікавленість – Авт.). Це, звичайно, не може не впливати на їх оцінку.

Для того, щоби пояснення сторони, третьою особою чи їхнього представника мало силу доказу, вони повинні бути допитані за процедурою допиту свідка. Але це їхнє право – дати згоду на такий допит чи ні. Навіть якщо сторона, що раніше надала згоду допитати себе як свідка, потім відмовиться від такого допиту, її не можна буде за таку відмову притягнути до кримінальної відповідальності. Натомість свідок повинен з'явитися до суду, зобов'язаний надати суду показання про обставини справи і не має права відмовитися від цього. Вибір, спрямований на відмову від свідчень, у свідка з'являється як виняток (ст. 52 ЦПК України).

Є досить істотна різниця між змістом пояснення сторін, третіх осіб, їхніх представників та показаннями свідків. Так, певним недоліком такого засобу доказування порівняно з показаннями свідків, а тим паче з, наприклад, письмовими або речовими доказами, є, як правило, наявність значного обсягу зайвої інформації, яка ускладнює встановлення обставин справи. Так, як правильно вказують, «у процесі допиту сторонами висловлюються також 1) волевиявлення; 2) судження про юридичну кваліфікацію правовідносин; 3) мотиви, аргументи, за допомогою яких кожна сторона висвітлює фактичні обставини у вигідному для себе аспекті; 4) вираження емоцій, настроїв. Причому іноді відділити повідомлення про факти від

інших видів інформації під час допиту конкретної особи непросто» [12]. Отже, в поясненнях сторін, третіх осіб та їхніх представників може міститися багато інформації, але не вся вона буде визнана судом доказом, тоді як у показаннях свідка повинна міститися винятково інформація з обставин цивільної справи, а тому вона вся визнається доказом, який суд повинен адекватно оцінити.

У показаннях свідків особа стверджує наявність певних фактів або заперечує їх. Натомість у поясненнях сторін, третіх осіб та їхніх представників вказані суб'єкти можуть визнавати факти, про які стверджує протилежна сторона. Наслідком такого визнання є вилучення з предмету доказування таких фактів. Подібних розпорядчих дій щодо висловлених у судовому засіданні фактів у свідків немає. Це ще одна істотна різниця з боку змістовної сторони між цими двома засобами доказування.

Якщо показання свідків за загальним правилом повинні бути дані в усній формі, то пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників можуть бути дані в усній або письмовій формі. Чинне законодавство не віддає якої-небудь переваги формі доказової інформації, що надходить від сторін, третіх осіб та їхніх представників. Мало того, вперше в цивільну справу цей засіб доказування надходить у письмовій формі у вигляді позовної заяви від позивача на першій стадії цивільного процесу. Потім на другій стадії відповідач може направити в суд письмове заперечення проти позову. Письмова форма для показань свідків носить винятковий характер, що зумовлюється певними підставами, наявність яких не притаманна для письмової форми пояснень сторін, третіх осіб та їхніх представників.

Свідок всі свої показання повинен надати особисто, тоді як сторони або треті особи можуть доручити своїм представникам надати пояснення. Малолітні свідки, а за розсудом суду – і неповнолітні, допитуються у присутності батьків, усиновлювачів, опікунів, піклувальників (ч. 1 ст. 182 ЦПК України), що є їхніми законними представниками, але не у цивільних процесуальних відносинах, оскільки участь таких свідків у цивільній справі через законного представника не передбачена. Статус таких законних представників у цивільній справі зараз взагалі не визначений.

Такий засіб доказування, як показання свідка надає тільки один учасник цивільного процесу – свідок, тоді як пояснення у цивільному процесі надає доволі велика кількість учасників процесу – позивач, відповідач, третя особа з саможиттєвими вимогами, третя особа без саможиттєвих вимог, законний представник, договірний представник, заявник та заінтересована особа в окремому провадженні, стягувач та боржник у наказному провадженні під час скасування судового наказу. Така кількість суб'єктів, що можуть бути джерелом такого засобу доказування, як пояснення, що дається у порядку ст. 62 ЦПК України, показує, що суд повинен враховувати підстави їхньої участі у справі. Не варто забувати, що всі ці суб'єкти, будучи зацікавленими у результатах вирішення цивільної справи, можуть перекручувати, замовчувати чи інакшим чином спотворювати фактичний складник матеріальних відносин, які є предметом судового розгляду. Під час оцінювання їхніх пояснень суд повинен все це враховувати. Натомість, якщо спеціально нічого не встановлено (наприклад, родинні відносини свідка з позивачем), то під час оцінювання показань свідка суд повинен виходити з відсутності спеціального інтересу в результатах вирішення цивільної справи.

Є також певна різниця у процедурі допиту свідків та дослідження пояснень сторін, третіх осіб та їхніх представників. Так, пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників завжди досліджують першими серед усіх засобів доказування. Інші засоби доказування досліджуються в такій послідовності, в якій визначить суд за власною ініціативою чи на прохання сторін. Проте ця можливість

у жодному разі не повинна стосуватися пояснень сторін, третіх осіб та їхніх представників. Таке імперативне правило було створене тому, що саме із цього засобу доказування можна мати найбільш повне уявлення про фактичні відносини між сторонами, яке в подальшому іншими засобами доказування буде або підтверджуватися, або спростовуватися. Звідси випливає ще одне процесуальне значення пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників – воно є джерелом предмету доказування, що для показань свідків не характерно.

Якщо суд відкладає розгляд цивільної справи, то він повинен допитати тих свідків, що з'явилися (ч. 4 ст. 191 ЦПК України). Подібне правило щодо сторін, третіх осіб чи представників не діє, тому у разі неявки позивача суд повинен відкласти справу та не заслуховує пояснення відповідача, що з'явився – він їх буде давати на наступному засіданні. Така відмінність зумовлена тим, що цивільна справа стосується сторін, третіх осіб чи їхніх представників, а тому законодавець виходить із того, що вони з'являться на всі судові засідання. Мало того, для сторін це виписано як обов'язок, оскільки у разі неявки за відсутності клопотання про слухання справи без них настає негативний процесуальний наслідок – позов залишається без розгляду або відбувається заочне провадження.

Показання свідків та висновок судового експерта також мають доволі багато схожого, незважаючи на те, що перше належить до особистих доказів, а друге – до змішаних судових доказів, що містить у собі елементи особистих судових доказів.

Свідок, як і судовий експерт, належить до групи «інших учасників цивільного процесу», що показує відсутність у них юридичної зацікавленості в результатах розгляду цивільної справи. Звідси ступінь достовірності отриманої від них доказової інформації значно вища, ніж інформації, яка вилучається з пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників. Гарантує цей ступінь можливість притягнення до кримінальної відповідальності як свідка, так і судового експерта за наперед неправдиві показання чи за наперед неправдивий висновок (ст. 384 КК України), а також за відмову від виконання ними своїх обов'язків у сфері доказування в суді (ст. 385 КК України).

Свого часу як свідка, так і судового експерта можна було відвести з цивільної справи за ЦПК Радянської України 1924 та 1929 років. Наразі таку можливість щодо свідка з ЦПК України прибрали.

Свідок та судовий експерт мають можливість доповнити доказову інформацію, яка виходить від них – свідок має право просити про свій повторний допит (ч. 11 ст. 180 ЦПК України), а судовий експерт може за власною ініціативою дати відповідь на ті питання, які не були предметом судової експертизи, якщо вони мають значення для справи (ч. 5 ст. 147 ЦПК України).

Основна різниця між свідком та експертом, а відтак і між тими засобами доказування, які вони формують, полягає в тому, що свідок говорить про факти, які він особисто спостерігав чи особисто сприймав з інших джерел, тоді як судовий експерт отримує інформацію про обставини цивільної справи внаслідок проведеного спеціального дослідження – судової експертизи. Як правильно вказував М.К. Треушников, «свідок, на відміну від експерта, який сприймає доказову інформацію після того, як йому це доручить суд, і внаслідок цілеспрямованого спеціального дослідження, жодних дослідів не проводить. Він стає носієм відомостей про факти саме внаслідок збігу обставин, внаслідок того, що він попадає у які-небудь відносини з фактами, що сприймаються» [13, с. 172].

Під час проведення судової експертизи експерт використовує спеціальні знання та досвід, що допомагають йому пізнати факти об'єктивної дійсності та дати про них висновок. Свідок розповідає суду та особам, які беруть участь у справі, про події минулого, що, як правило, від-

булися перед його очима, тоді як судовий експерт у своєму висновку досліджує теперішній стан речей. Наприклад, свідок може показувати, хто підписував документ, тобто говорить про минуле, а судовий може резюмувати, був підроблений підпис на документі чи ні, тобто вказує на теперішній час. Ось чому К.І. Малишев вказував, що свідок – це «історик» того, що відбулося, тоді як експерт досліджує теперішній стан справ, оскільки він не може мати стосунку до подій минулого, бо призначається судом після порушення розгляду цивільної справи [14, с. 317].

Особливістю змістовної сторони показань свідка є те, що він не може робити висновки у справі, тоді як судовий експерт їх робить. Саме це і відобразилося у назві процесуального документу за результатами проведення судової експертизи – висновок експерта.

Висновок судового експерта з позиції формальної логіки є умовиводом, оскільки судовий експерт на підставі відомих знань (об'єктів судової експертизи) доходить висновку про невідомі знання (підтверджує чи спростовує предмети судової експертизи). Фактично судовий експерт здійснює таку ж діяльність, що і суддя – він дає оцінку тим доказам, які йому надали для проведення дослідження. Так, С.В. Васильєв узагальнював ситуації, коли речові докази будуть мати доказову цінність: а) якщо вони є доказами як об'єкти безпосереднього судового пізнання (наприклад, під час розгляду справи суд оглядає подані сторонами речі і переконується у їхній недоброякісності тощо); б) якщо вони мають значення доказового факту (наприклад, знаходження певної речі у відповідача підтверджує факт правопорушення); в) якщо вони є об'єктами експертного дослідження [15, с. 174]. Аналогічно можна сказати про письмові докази, які подають на проведення судової експертизи. Саме тому судових експертів за кордоном (Австрія, Німеччина) розглядають як помічників судді [16, с. 124–125; 17, с. 172] та вказують, що вони займаються перевіркою доказів у справі. В Україні свідку заборонено робити висновки.

Деякі країни світу (в основному країни загального права) до показань свідків відносять висновок експертів, які розглядаються як особлива категорія свідків [18, с. 120]. При цьому чіткої межі між показаннями звичайного свідка та показаннями свідка-експерта у таких країнах немає, оскільки чинне законодавство допускає, що інколи звичайний свідок, а не свідок-експерт, може робити висновки. Так, англійські теоретики вважають, що свідок може робити такі висновки, як «він був п'яний», «він перевищив швидкість», «у нього не було іншого виходу» тощо [19, с. 236]. Проте зауважується, що свідок може робити такі заяви, які мають виходити зі сфери звичайного досвіду, але він не має права втручатись у сферу компетенції свідка-експерта. У США людський досвід у плані свідчень у суді ділять на загальний та спеціальний, де перший притаманний нормальній дорослій людині, а другий – тим, хто його здобував внаслідок занять наукою, мистецтвом, торгівлею, промислом, ремеслом тощо [13, с. 176–177].

Свідок, на відміну від судового експерта, є незамінною особою. Тому виступати замість нього ніхто не має права. Його показання не можуть бути дані заново, а тому суд повинен їх приймати такими, як вони є. Натомість із висновком судового експерта суд може не погодитися та визначити інших експертів для проведення аналогічного дослідження, вимагаючи повторного висновку судового експерта [14, с. 317].

За загальним правилом судовий експерт дає свій висновок у письмовій формі, до якого законодавство висуває певні вимоги щодо структури та реквізитів. Свідок дає свої показання в усній формі за загальним правилом. Як виняток судовий експерт може доповнити свій висновок в усній формі прямо в судовому засіданні, якщо йому не потрібно за межами суду проводити спеціальні дослідження. Для того, щоби відбулося таке доповнення в усній формі,

треба клопотати про виклик свідка, оскільки за загальним правилом він не викликається у судове засідання. Як виняток показання свідка можуть попасти в цивільну справу у письмовій формі.

Висновки. Отже, показання свідків, що належать до особистих судових доказів у цивільному процесі, ма-

ють багато спільних ознак із поясненнями сторін, третіх осіб та їхніх представників, а також висновками судових експертів. Але їм також притаманні відмінні риси, що пов'язується з особливістю процесуального статусу того учасника процесу, який є джерелом фіксації доказової інформації у системі особистих судових доказів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Васильев С.В. Гражданский процесс : учебное пособие / С.В. Васильев. – Х. : Одиссей, 2006. – 512 с.
2. Молчанов В.В. Собираение доказательств в гражданском процессе / Молчанов В.В. – М. : Изд-во МГУ, 1991. – 96 с.
3. Медведев И.Р. Объяснение сторон и третьих лиц как доказательство в гражданском процессе: автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.15 «Гражданский процесс; арбитражный процесс» / И.Р. Медведев. – М., 2008. – С. 30.
4. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland: ausfertigungsdatum: 23.05.1949 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gg/gesamt.pdf>
5. Гражданское процессуальное уложение Германии = Deutsche Zivilprozessordnung mit Einfuehrungsgesetz: Ввод. закон к Гражд. процессуальному уложению: пер. с нем. / [В. Бергманн, введ., сост.]. – М. : Wolters Kluwer Russia, 2006 – 472 с. – (Серия «Германские и европейские законы»; Кн. 3)
6. The European Court of Human Rights «Gase of Fomin v. Moldova»: Judgment 11 October 2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://echr.ketse.com/doc/36755.06-en-20111011/view/>
7. Рішення Балтського районного суду Одеської області від 13 листопада 2014 р. в цивільній справі №493/574/14-ц // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/41629364>
8. Абрамов С.Н. Советский гражданский процесс / С.Н. Абрамов – М. : Госюриздат, 1952. – 420 с.
9. Гурвич М.А. Лекции по советскому гражданскому процессу / М.А. Гурвич. Под ред. В.Н. Бельдюгина. – М. : Тип. «Красная звезда», 1950. – 199 с.
10. Клейнман А.Ф. Основные вопросы теории доказательств в советском гражданском процессе / А.Ф. Клейнман. – Отв. ред. М.А. Гуревич. – М., Л. : Изд-во АН СССР, 1950. – 72 с.
11. Юдельсон К.С. Судебные доказательства и практика их использования в советском гражданском процессе / К.С. Юдельсон – М. : Госюриздат, 1956. – 249 с.
12. Цивільний процес України : підручник / [Білоусов Ю. В. та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. М.М. Ясинка. – К. : Правова єдність : Алерта, 2014. – 743 с.
13. Треушников М.К. Судебные доказательства / Треушников М.К. – М. : ОАО «Издательский дом Городец», 2004. – 272 с.
14. Малышев К. Курсы гражданского судопроизводства. / Малышев К. – [второе изд., испр. и доп.]. – СПб.: Тип. М.М. Стасюлевича, 1876. – Т. 1. – 454 с.
15. Васильев С. В. Цивільний процес : навчальний посібник / Васильев С. В. – Х.: ТОВ «Одиссей», 2008. – 480 с.
16. Давтян А. Г. Гражданское процессуальное право Германии / Давтян А. Г. – М. : Городец-издат, 2000. – 320 с.
17. Сахнова Т. В. Регламентация доказательств и доказывания в гражданском процессе (К разработке нового ГПК Российской Федерации) / Т. В. Сахнова // Государство и право. – 1993. – №7. – С. 52–60.
18. Решетникова И.В. Доказательственное право Англии и США / Решетникова И.В. – Екатеринбург: Изд-во УрГЮА, 1997. – 240 с.
19. Пучинский В.К. Гражданский процесс зарубежных стран / Пучинский В.К. ; Под ред. В.В. Безбаха. – М.: Зерцало, 2008. – XIV, 506 с.

УДК 341.637

ОСОБЛИВОСТІ ДОКАЗУВАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ КОМЕРЦІЙНОМУ АРБІТРАЖІ

FEATURES OF TAKING OF EVIDENCE IN INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION

Проців Н.І.,

студент юридичного факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена дослідженню особливостей доказування в арбітражному провадженні. Проаналізовано етапи доказування, стандарти та принципи доказування в арбітражному провадженні. Охарактеризовано засоби доказування, процедури розкриття та витребування доказів. Описано основні тенденції розвитку інституту доказування у передових арбітражних центрах.

Ключові слова: міжнародний комерційний арбітраж, арбітражне провадження, доказування, розкриття доказів, засоби доказування.

Статья посвящена исследованию особенностей доказывания в арбитражном производстве. Проанализированы этапы доказывания, стандарты и принципы доказывания в арбитражном производстве. Охарактеризованы средства доказывания, процедуры раскрытия и истребования доказательств. Исследованы основные тенденции развития института доказывания в передовых арбитражных центрах.

Ключевые слова: международный коммерческий арбитраж, арбитражное производство, доказывание, раскрытие доказательств, средства доказывания.

The article is devoted to the peculiarities of proof in arbitration. The author analyzed stages of proof, standards and principles of proof in arbitration. Types of evidence, disclosure and discovery of evidence were characterized. Also the author conducted research on the features of proof in advanced arbitration centers and described the main trends in this institute.

Key words: international commercial arbitration, arbitration, proof, disclosure of evidence, types of evidence.

Постановка проблеми. Доказування у міжнародному комерційному арбітражі має низку особливостей, що спричинено правовою природою арбітражу. На сучасному етапі розвитку арбітрування в Україні актуалізувалось питання

вивчення інституту доказування. Так, найбільші арбітражні центри тяжіють до уніфікації процедури доказування, однак не можна говорити про існування єдності на рівні інституційних регламентів та законодавства країн. Зокрема,